

medlemsblad for

Austmarka Historielag

ÅPENT HUS PÅ TUNET

Vi gjentar ordningen med åpent hus i Bråtastua også denne høsten. Les om det side 2, og ta en tur, det er en del å se på!

Ellers er det mye "Nytt fra laget" denne gangen: dugnad med gammeldags takteking, konkurranse om logo for laget, om fest m. m.

Laget arbeider i medvind, det merkes på gavestrømmen til laget, medlemstallet øker (12 nye siden forrige nr), og bladet får nok stoff til 16 sider. Takket være flinke bidragsytere er det stor variasjon i innholdet. Fortsett å bidra med stoff!

Nr. 66

September 1995

NYTT FRA LAGET

Åpent hus på Tunet

I oktober og november holder vi igjen åpent hus i Bråtastua på tunet. Vi holder åpent hver søndag fra kl. 15.00 til 18.00.

Besøkende kan ta en titt på vår rikholdige samling av bilder, avisutklipp, protokoller og gjenstander. Eller de kan ta seg en kaffekopp og slå av en prat, og ikke minst ta nummer på utlodning som vi har hver søndag.

Dugnad - takteking !

Fjøset på tunet skal tekkes med spon (takstekker), og vi innkaller til dugnad lørdag 30. september kl. 9.00. Mat og drikke serveres. Forbehold om oppholdsvær.

Logo til historielaget

Styret utlyser konkurranse om logo for Austmarka Historielag. Logoen kan være lagets navn sammen med bilde/tegning eller et symbol. Med andre ord noe som kjennemerker historielaget. Styret setter ikke som krav at forslaget skal være fullt ferdig utarbeidet, et utkast kan også godtas.

Styret er jury og tar forbehold om å godta ethvert forslag eller ikke noe. Forslag sendes innen 1. mars 1996 til Oddvar Jakobsen, 2224 Austmarka. Forslag som brukes blir premiært.

Medlemsfest

Festen i sommer ble avlyst pga. for liten deltakelse. Men vi prøver igjen med fest på Austmarka samfunns- hus (Skytterhuset) lørdag 10. februar - 96. Mer om dette i desembernummeret. (Datoen er usikker)

Etterlyser bokhylle

Hvis noen har eller vet om ei gammel bokhylle som kan unnværes til laget, så er vi svært takknemlige. Våre mange bøker og hefter flyter omkring pga. mangel på ordentlig hylleplass.

Gaver til laget

Gavestrømmen til laget har vært enorm i sommer. Spesielt må nevnes alle gjenstander vi har mottatt fra Asta og Odd Østgård. Vi takker alle givere og kvitterer for følgende:

Kari Seterseier: 11 kniver og 6 gafler.

Jens Øverby: Telefon fra 1908.

Asta og Odd Østgård: Hespetre, metalløse, ½l-mål, dørslag, sukkertang, plugghammer, syl, plugggrasp, trelest, viggemal, festejern til kubbe-barking, vendhake, vinkel av tre, 3 stk skjejern, 2 stk korke- rekkere, boksåpner, kornsold, vevstrammer, linred- skap med pigger (år 1821), saks, barberkost og såpe- boks, sigd, skøyte av tre, karbidlampe til sykkel, halvmetermål, bilder av kong Haakon og kronprins Olav, primus, fønnkurv, maljetang, 3 stk navarer, komplett gjengesnitt, vater av tre, høynapper av tre og jern, strykejern, holder til fyrkyndjul, "hjelper" til bogesag, teksle, ukjent gjenstand av jern, 13 bøker fra rundt århundreskiftet

Gunhild Lønroth: Kaffe-erstatning fra krigens dager.

Oddvar Jakobsen: Stolttrekk av papir fra krigstida.

Birger Johannessen: Radio-krystallapparat.

Arve Haugen: 24 kniver, 24 gafler, 24 skjeer.

Austmarka Samvirkelag v/ Ivar Johansen: 11 proto- koller fra S-laget, smørlaget og egglaget.

Marit Hauger: Gardiner.

Austmarka-dagen

Det var folksomt på Tunet den 17. juni ved innled- ingen til Austmarkadagen. I Bråtastua var det ut- stilling av leketøy, og unga ble tatt med på leker som bro, bro, brille, vippe pinne osv., og det ble servert eggedosis. Det var også servering av kaffe og "Smedhaugkaku".

Bord og benker til Tunet

Vi har nå fått to bord og seks benker og krakker til tunet. Materialer ble kjøpt inn, og verkstedet på Austbo påtok seg å lage dem. Dette gjorde de helt gratis! Vi takker Hege Myhre, Arne Hauger og Jørgen Johansen for de fine og solide utemøblene.

Skogsarbeiderbautaen

ble reist i 1970 på tmta til Folkets Hus på Strand. Ønsket var den gang å plassere bautaen på Kiærsagtomta, men tillatelse ble ikke gitt av Kiærkompagniet som da eide tomte.

Nå er bautaen flyttet til Kiærsagtomta og har fått plass mellom ruinene og brua. Fellesforbundet og Arbeiderlaget har stått for flyttingen.

Solbergsetervegen

Historielaget og Møkeråsen og Tolloberget utmarks- lag har i fellesskap søkt om midler til å rydde merke setervegen fra Solberg til Solbergsetra, ca 7 km. Fylkeslandbruksstyret har gitt tilsagn om 13 000 kr til dette tiltaket fra en post øremerket landskapsvern.

Odd Gjerstad har vært til stor hjelp med å finne igjen stien, og mannskaper fra historielaget og utmarkslaget har ryddet den. Stien blir merket med orange maling i løpet av høsten. Skilt blir laget i løpet av vinteren og plassert ut til våren.

Historielagsturen 1995

Kuopio og Rautalampi i Finland var målet for oss 23 deltakere da Carsten Peistorpet fra Finnskogreiser startet opp kl. 8 mandag 17. juli. Men før målet var nådd, og vi var innkvartert på hotellet i Kuopio hadde vi hatt atskillige og interessante opplevelser. Hør bare:

Ørebro med Wadköping "Lilla trästaden ved Svartår" som viser bygninger og bydeler 1500-tallet og frem til 1880-åra.

Hotellnatt i Stockholm og omvisning rundt i byen med besøk i "Gamla Sta'n" og på Wasaskip-bygget. Ferjetur med superferja Silja Symphoni til Helsingfors og to timers rundtur i byen inkludert et besøk i Tempelkyrkan hvor vi alle ble betatt av arkitekturen og gripende gitarmusikk.

Busstur på flotte veier til Lahti og skianleggene, for så å dra videre til Kuopio og et førsteklasses hotell. Byen har 80 000 innbyggere og var velregulert og etter det vi så, nærmest fri for søppel og tagging. En båttur på 2 timer og utsikten fra

det høge utkikkstårnet med roterende restaurant, overbeviste alle om at Finland er de 1000 sjøers land.

Vi brukte også en formiddag i Rautalampi hvor vi besøkte museet og kirken. Begge stedene gjorde stort inntrykk på de fleste av oss, museet med sine gjenstander og bildeoppsett fra Finlandskrigen, og kirken med sine dimensjoner og krigskirkegård. De av deltakerne som har Valkonenblod i årene, følte seg nesten på heimtraktene da gården Hanhinniemi hvor stamfaren Andres Valkoinen kom fra, ligger noen få mil fra der vi var.

Torsdag 22. var det oppbrudd og bussing til Tammersfors hvor vi også fikk god tid til å se oss omkring før ferden gikk videre til Åbo. Der ble det også tid til en rundtur og besøk på festningen.

Silja Europa fraktet oss over til Stockholm hvor vi ankom kl. 7 søndag morgen. Det bar så direkte heim med passende pauser og fulle av inntrykk etter nok en vellykket tur.

Ros til Åge og Carsten for initiativ og tilrettelegging.

0.

Nye medlemmer

Lydia Karlsen, Kongsvinger, Halvard Bratlie, Roverud, Synnøve Stubsvæn, Oslo, Jorunn Sollien, Oslo, Brit Høpestad, Son, Kjell Femoen, Armand Sjøvika, Lise Mette Bekkengen, Bente Fjellvang, Kjell Nilsen, Geir Rundgren, Per Anders Holen, alle Austmarka.

Retting

I blad nr 65, side 4, ble det gitt en feil opplysning i omtalen av frigjøringsjubileet. Om kirkegården står det "her hviler også Lauritz Østli". Dette er feil, Lauritz Østli døde i Sachsenhausen i 1942, og hans gravplass er ukjent. Det står en minnestøtte i Sachsenhausen over de 200 som døde der. På Austmarka finnes altså bare navnet på stenen Disse opplysningene er gitt av Svein Østli.

MYE MÅTTE SKJE FØR RUGEN KUNNE HØSTES

Om de første finnene som kom fra Sverige og inn i skogene her, fortelles det en historie som stadig blir gjentatt. Der heter det at mann, kone, unger og ku komvandrende, slo seg ned i ville skogen, tømret en rie eller pørte, svidde av en skogsli og sådde noen never rug. Selv blant forskere ser det ut til at at det er lagt liten vekt på at svedjebruk omfatter dyrkningsmetoder som krever planlegning over tid og godt med mannskap, ikke minst når bråtebrannen skal holdes under kontroll.

Historielaget hadde en i alle deler vellykket tur til Savolaks i sommer. I en trykksak utgitt av miljøvernet i Kuopio er det gitt en kort beskrivelse av "kaski" og "huhta" som svedjebrukets to hovedmetoder kalles. Dessverre var trykksaken ikke å få på svensk. I oversatt og noe forkortet form sies det bl.a. følgende:

"Da svedjeskogen tok slutt i de daværende grense-skoger (mot Russland), måtte folk flytte til nye områder. Noen enhetlig dyrkningsmetode var det savolakske svedjebruket ikke. Svedje i grov barskog, "huhta", ble forberedt om vinteren og først brent og tilsådd med rug den tredje sommeren.

Huhta var sannsynligvis den mest brukte svedjing i de nordlige deler av Savolaks som er dominert av barskog.

Kaskisvedjen ble hugget på forsommeren i løvskog eller i løvdominert blandingskog slik den f.eks. vokser opp på gamle huhta-svedjer. Svedjen ble så forlatt for å tørke et år og ble så tilsådd med rug og bygg. Deretter ble det dyrket havre noen år. Der det fantes ung løvskog, kunne det felles svedjer som ble brent samme år og tilsådd med bygg."

Hit kom finnene til det som med respekt ble kalt "sjumilskogen", "timilskogen" eller "tolvmilskogen". De store vidder med urørt barskog mellom Glomma og grensen krevde huhta-svedjing slik det ble gjort i Savolaks. Dette ville ikke gi avling i en hånd-

vending, men rikt utbytte til dem som hadde tid til å vente. De fleste er vel vant til å forbinde finnene med rug, men det var vel slik her som i Savolaks at det også ble sådd bygg og havre.

Svedjing var nok svært så tidkrevende i forberedelse før kornet kunne såes og det kunne bli håp om avling. Finnene i Østmark, Lekvattnet og Bogen ble vel i sin tid boende i sine hjem der til de svedjer som var anlagt ved Røgden, Øiersjøene og Varalden ga mulighet for å bryte opp og følge etter. Sprangvis fremrykning heter det i det militære og kan vel også passe for finnenes inntog i Norge.

OA.

GAVE TIL LAGET

Gafler fra Emma Masterudvangen.
Disse har en egen historie. De stammer fra Karen Hvitsandtangen (1853-1934).

På Hvitsandtangen bodde hun og mannen Torenus, han kaltes Tornus i dagligtale. For lesere som ikke er kjent ligger Hvitsandtangen på vestsida av vassdraget i søndre ende av Møkeren, omtrent vis a vis Klakadalen.

Karen var fra Borthus og Tornus fra Brunsberg. De bar familienavnet Torbjørnsen. Ekteparet hadde ingen barn. Begge hadde vært i Amerika. Under oppholdet der hadde Karen skaffet seg fine gafler og kniver, som hun i hele sitt liv kalte "Sølvtoyet" sitt, skjønt det var alpukka (nikkel + sink).

Tornus døde i 1925, 73 år gammel. Karen ble boende alene på Hvitsandtangen så lenge helsa holdt. I 1934 klarte hun det ikke lenger, Hov gamlehjem ble neste. Før hun flyttet, realiserte hun sine fattige eiendeler, "sølvtoyet" sitt gav hun til Marie Sjøvika, som bodde på andre sida av sjøen. Hun fikk også de store stueplantene hennes. "Sølvtoyet" ble etter mange år overlatt til datteren Emma, som nå igjen gir dette til historielaget.

Selvom det ikke dreier seg om ting av betydning,

følger det iallfall med en historie, som det kan være verdt å ta vare på.

Det fortelles at da Karen skulle forlate Hvitsandtangen, var det kjøperen, Jens Johnsrud, som kjørte henne til Hov i sin bil. Det siste som var igjen på plassen var katta. Denne avlivet Jens med gevær. Sikkert en ekstra sørgelig avskjed for Karen. Straks etter ble stua revet. Siden har ingen bodd på Hvitsandtangen.

Syver Gylterud

BARNDOMSMINNER KAN VÆRE LITT AV HVERT

En ung nordmann som er gift med en amerikansk kvinne med skandinaviske forfedre, var på besøk til hennes familie i USA. Der var de blitt amerikanske for lenge siden. Ikke engang gamle bestemor kunne samtale på norsk.

Da hele selskapet gikk til bords for å spise middag, og det vel etter amerikansk skikk var ventet en bordbønn, gikk det plutselig et lys opp for bestemor. Strålende fornøyd hentet hun frem et barndomsminne som lå langt tilbake i hukommelsen. Og så kom det høyt og tydelig: - NÅ SKAL VI ETA SOM FAEN!

OA

Jeg vil fortelle en liten, morsom historie som hendte i 1937/38.

Det var en ung austmarkajente som fikk seg jobb i Oslo. Hun fikk seg også en kjærest der.

Etter en tid kom hun og vennen hjem på ferie. Selvsagt ville hun vise fram bygda si, og da de passerte restene av Kiørsaga ville kjæresten vite hva som hadde stått der. "Å det," svarte jenta, "det er ruinene av Austmarka Domkirke, det!"

Asbjørn Stensrud

ETTERLYSING

I vår kom det en forespørsel fra førstekonservator Steinar Sørensen på Glomdalsmuseet om det fantes finneploger på Vinger Finnskog?

Svaret var at det i alle fall var to, men at det antagelig var flere å finne. I alt fikk Glomdalsmuseet foto av seks, og siden er også en til kommet for dagen.

Resultatet var uventet for Steinar Sørensen som straks kom med et nytt spørsmål i forbindelse med en forskningsoppgave som han holder på med:

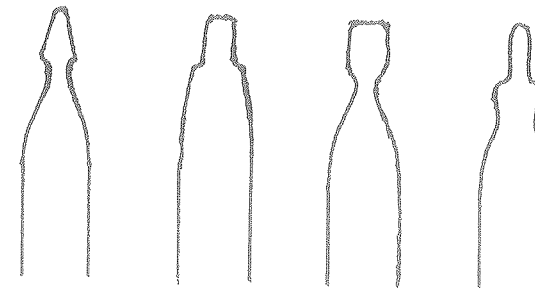
Er det noen som kjenner til gamle tennarski av gran og med en uvanlig tupp som har likhet med dem som er vist her?

Museet vil sette pris på å få opplysning om bindingen og om lengde- og breddemålene på skien eller skiene (det er ikke nødvendig at det er et par). Et foto er også ønskelig.

Dette kan besørges av Odd Arnstorp, 2224 Austmarka, tlf 62829454.

Melding kan også gis direkte til Glomdalsmuseet v/førstekonservator Steinar Sørensen, 2400 Elverum, tlf 62411800.

OA

KROKÅSEN

Historier fra Krokåsen på Østgårdskogen er levende tradisjon på S. Austmarka. I bladet har vi hatt småstubber i nr 29, 58 og 65. Det gikk ord om at det skulle finnes ei bok med stoff fra dette området, og Johan Åsli og jeg prøvde forgjeves å oppspore den.

Men så en dag kom det brev fra Syver Gylderud. Han hadde snakket med Rune Skoglund, som hadde kommet til å nevne at han hadde sett ei slik bok, og han husket navnet på forfatteren! Syver fikk tak i boka på biblioteket, der den sto bortsatt i arkivet, og han kopierte stykket om Krokåsen for bladet.

Boka kom ut på Grøndahl & Søns forlag i 1930. Forfatter er Thv. Kiær. I Aschehougs leksikon er Thorvald Kiær (1870-1941), skoginspektør fra Drammen, omtalt. Det er trolig samme mann. Han er av samme familie som Anders Kiær, som grunnla firmaet And. H. Kiær.

Syver skriver følgende: Det er Johan Torp Åmot (1851-1941) som forteller til Kiær. Johans far er også nevnt, det er Ole Bengstorpet (1827-1903). Lars Brødbøl er Lars Eriksen Aaserud (1833-1901), også kalt Lars Mellomgarden.

Fra folketellingen 1865:

Annika Eriksdtr. 45 år
Jon Elevsson 44 år, svensk

2 kuer - 1 sau

Arve Haugen forteller at Annika ble gravlagt 24/8-20, alder 99 år. Det stemmer med folketellingen.

Vi tar med denne fortellingen i sin helhet.

EN NEDLAGT HUSMANNSPLASS

Langt øst mot svenskegrensen, hvor der mest bare er skog og her og der noen digre myrer, hvor århanen spiller i tidlige vårmorgener, eller et enslig skogtjern, hvor vannliljene vugger i sommerdagens bris og hvor stundom en elg legger ut på svøm, ligger en

større skog, Østgårdskogen. Spør ikke om areal, det er tusenvis av mål. Fremme mot bygden, i den såkalte "vestre måling", vokser skogen lang og fin over li og mo - det er det som min ledsager, gamle skogvokter Johan Torp, kaller prioritert skog. Men jo lenger man kommer mot øst, der hvor riksgrensen som en bred, snorrett gate setter skille, der får skogen et betydelig simplere preg, uprioritert skog, sier Torp, for så på den annen side av linna, hvor terrenget hever sig op mot bedre skogåser, å gå over til mere høireist skog - vi ser derover "kronoskogens" mektige silhuet mot himmelbrynet.

Under befaringen holder vi middagsrast på Linnkjølen. Der ser vi vidt utover to kongeriker. Så går ferden over Løvmyra til Templet, derfra over Snekkertjernsmyra forbi Svarttjern, hvor vannliljene duver, og videre op Svarttjernsåsen. Her senker terrenget sig, og litt lengere fremme blir skogen mere åpen, hvor svære stubber etter fjorårshugsten vekker min interesse. Her er en liten slette, og rundt omkring står tretett yngre skog og her og der en hvitstammet bjerk. Johan Torp ser på mig og sier, at her var for mange år siden dyrket mark. Krokåsen heter det her, og han husket såvidt både mannen og konen som hadde bodd der, Jon og Annika hette de og var fra Sverige.

En vårdag for omtrent hundre år siden kom en ung, staut svenske frem til mellemgarn Brøbøl på Austmarka. Han hadde hatt tømmerhugst for Lars Brøbøl om vinteren og nu vilde han "tala vid patron". Lars Brøbøl kom ut på trappen for å høre hvad det gjaldt. - Jo, han vilde be patron om lov til å rydde sig land borte i Krokåsen, der hadde han funnet et lugumt sted. Noget å betale med hadde han ikke, men han skulde arbeide for patron i slåtten, og så kunde han hogge tømmer for ham om vinteren.

Jon var en bra og pålitelig kar, Brøbøl husket ham godt, og nogen skogsmål borte i Krokåsen kunde han nok gjerne få rydde. Det kunde dessuten være bra å ha en husmann derborte i ødemarken, så de blev snart forlikte: fire skilling dagen i onnetider på husbonds kost og forøvrig arbeide i skogen ved høst og vinter. Det var bra kår, syntes Jon, og da han neste dag drog bortover til Krokåsen for nærmere å

se på passende rydningsland, da sang det inne i brystet på ham, når han i tanken så sitt vordende hjemlige lunt under åsen og med eng og aker omkring. Han hadde tung bør på ryggen, niste som med små rasjoner kunne rekke for lengst mulig tid, øks og spett og annen redskap, og veien var lang. Ved Åmot svinger han op og tar skogveien fatt. Den går gjennom svære granlier, over myr og langs vann, over åser og gjennom dalsøkk, så svinger han ned Østgårdsseterlia, og det led langt ut på eftermiddagen da han, sulten og sliten, satte børen fra sig nede på granmoen under Krokåsen. Her etsteds fikk det bli. En bekk rislet ikke langt undav, så det blev godt om vatten, og her på moen var det dyp, god jord, næsten muld, skogen stod svær over, og der fremme, ute på myra, var det bra beite - det skjønte han grant

Første natten sov han under en mektig risgran, der lå han lunt og godt. Men allerede neste dag var han langt på vei med en liten jordhytte nede under åsen. Der bodde han den sommer. Og da høsten kom var skogen felddt og tømmeret lagt op for senere å tømres til hus, og marken brent og ryddet, så nogenlunde. Senhøstes drog han til hjembygden over grensen, og der festet han sin brud, Annika het hun. Hun hadde stått for hans tanke hver dag mens han ryddet og brøt, og om natten drømte han stundom også om hende, som skulde bli kone der på plassen, Krokåsen skulde den hete. Hele vinteren drev han med skogsarbeide for Brøbølbonden, men da våren kom tok han atter fatt borte i Krokåsen. Der blev sådd korn og satt potatis, og ved midtsommerleite var også en liten stue laftet og reist. Men da drog han over grensen og hentet hje. Annika fra Frelset, en liten, ensom gård inne på svenskesiden.

Kornet duvet og potatisen stod i blom, da Jon, glad og stolt, en mild sommerkveld kom vandrende skogless med Annika mot det som skulde være deres fremtids hjem. De hadde gitt sig god tid på veien, for dagen var varm og begge hadde de dryg bør, mel og andre matvarer, kjørreler, klær og sko og meget annet. For selv om Jon nu og da hadde tatt sig en snartur over og fraktet hjem det de hadde samlet sammen, blev det alltids litt igjen tilslutt, og noget hadde de også fått av grannene derhjemme da de gav sig iveri.

Det var ikke rare utstyret derfremme på Krokåsen. Johan Torps far, som selv hadde vært med som gutt og hjulpet Jon med tømringen, hadde fortalt at huset bare hadde ett rum og kun jordgulv. Bohave var det kleint med, og kua som de siden fikk sig, hadde de den første vinter inne hos sig selv. Fjøs blev satt op senere.

Det var vakre, pene mennesker, de to som fant lykken på Krokåsen, Jon var en svær arbeidskar, og Annika var et drivendes kvinnfolk, lyshåret og blåøiet, slik som svenskejentene fra grensetrakten der borte er.

Et år gikk. Da var der tømret fjøs, og da høsten kom stod der to dyr på båsen. Og frempå vinteren var der blitt en til inne i stuen, en liten lyslugget gutt, som blev kalt Anders efter moren.

Det var en pen og god liten plass som, da år var gått, lå der borte under åsen. Akerlappene var ikke store, men jora var lettbrukt, og når Jon drog og Annika tok plogstyret gikk arbeidet godt undav. Og kom så høsten hadde de både fôrberging for kuene og korn og poteter til sig selv, og ull til strømper og annen bunad av sauene.

Årene går. Mange år med hårdt arbeide. Men de var lykkelige de to sammen, og gutten som nu var blitt halvstor, var moren til god hjelp, når faren var fremme og arbeidet på gården eller hogg tømmer for husbond om vinteren.

Men også på en ensom plass ute i ødemarken kan lykken lett skifte, for en dag dør gutten, og de to blir alene.

Det var stusselig i Krokåsen fra den dag gutten kom i jora. Jon hadde vært fremme og lånt sig hest og slede for å frakte den hjemmelagede kiste til bygdens kirkegård - det var en dag med kald sol over snetunge graner. Og det var en tung gang de to hadde hatt, da de ut på kveldsiden kom hjem og satte skiene borte ved trammen. Tomt og grøssent var det inne i stuen og hugsårt kjentes det i barmen, kanhende mest for henne som hadde båret og født ham, hun tok sig for brystet, da hun fikk øie på skoene hans under sengen. Men også for Jon var det et hårdt slag. Hvor ofte hadde han ikke sett frem til den dag

da gutten kunde sendes frem i arbeide på gården, så han selv kunde få være mere hjemme og drive plassen. Men det var ikke tid til å gi sig over. Kveldsveden skulle hugges og bæres inn, så det kunne bli lyst og varmt, vatten skulle hentes borte i bekken, kuene skulle melkes og ha nattefor og kveldsmaten skulde settes frem. Begge hadde de sitt å gjøre, og det var først da de lå under felden at sorgen fikk utløsning - for første gang siden gutten var død.

Hverdagene kom med sine krav, dagene blev til uker, og måneder til år, og sorgen blev til et mildt, vemodig savn, som tilsist blev et godt minne. Ingen sak, når det bare var gode minner. Alt det pussige gutten hadde sagt, alt det han hadde tatt sig til - husker Du, og så lo de begge.

Årene går. Annika var ikke riktig den samme som før, og Jon hadde fått et stenk i håret. Nu, de var jo heller ikke unge lenger. Men de var lykkelige, rike i sin armod og i sin kjærlighet.

Armod, å ja, han fant det nok armodslig, Brøbølbonden, når han en sjelden gang vintertid kjørte for å se på tømmerdriften borte i Skålsjølia og da som snarest var innom. Men Jon vilde neppe ha byttet, og slett ikke om han skulde hatt den sinte og sure kjerringen med på kjøpet. Nei, ikke for all verden vilde han bytte bort Annika.

Og årene går. Men så en vinter begynte Jon å skranke, og frempå forsommeren sloknet han. Hva sjuk han døde av visste ingen, for det var ikke råd til doktor. Men ventelig var han, som så mangen en hård arbeidsbjønn, utslitt før tia. Og så satt Annika der alene tilbake med savnet og sorgen - og minnene.

Der fantes ingen vei frem til bygden sommertid, kun en gangsti som gikk over myr og klopp, over ås og li, så det var vanskelig å få mannen fraktet til kjerregårn. Men det gikk da det og - på et vis. Kisten blev surret på to lange granrajer og så kjørt på slep frem til bygdeveien og derfra med vogn resten av veien.

Så hadde Annika to graver å la tankene gå til. Hun blev boende på plassen i flere år - kan nogen forstå, hvordan et enslig kvinnemenneske kunne klare sig der borte i ødemarken! Men hun levde og klarte sig, efter hvad det blev betalt, tålig bra. Men så begynte det også å gå tilbake med henne, kreftene blev mindre, og en dag kom oppbruddets time. Skyldfolket fant det uforsvarlig at den gamle kroken skulde leve slik ganske alene. Og efter mange overtalelser bestemte hun sig endelig til å skille sig av med dyra, det var en ku og rogen sauer, og flytte tilbake til hjembygden.

Der lå mange år mellom hin dag hun som ung og rank kvinne drog inn til Jon i Krokåsen og til den dag hun vred om nøklen for siste gang. Her hadde hun hatt sine første rike år som hustru og mor. Her hadde hun hatt sitt livs første sorg, da gutten døde, her hadde hun også mistet sin ungdoms venn og mann - alene hadde hun nu sittet der i mange år, ukuelig og arbeidsom. Men selv den sterkeste rygg skal krøkes. Liten var hun blitt, liten og tynn, og håret som engang lå som en gylden aker om hennes friske ansikt var blitt grått, kinnene var bleke og furete, men ennu hadde øiet noget av den gamle glans. Det var en "gammel kone" som nu vendte hjem til sine fedres land - fremmed og næsten halvglemte.

En tid fikk Annika bo på skyldfolkets gård, Frelset. Men folkene der døde, og gården kom på nye hender, og en dag står hun hjemløs, uten midler, og havner tilsist på fattiggården - ribbet for alt uten minnene.

*

Det var med vemod at jeg brøt opp fra den gamle nedlagte plass.

Det var noget så sørgelig å få Johan Torps beretning om disse to menneskers håp og tro, om deres

strev og slit, deres lykke og sorg, og så nu høre villmarken suse der, hvor før stod et hjem og hvor kornet bølget for vinden i sommerdagen. Skogen hadde tatt tilbake hvad dens var. Det var sørgelig å tenke på, at alt dette slitet hadde vært omsonst.

Og allikevel, omsonst var det dog ikke: to unge mennesker hadde her eiet lykken, de hadde tilkjempet sig den i kjærlighet og arbeide, i strev og slit.

Jon døde som en lykkelig mann - hadde ikke livet innfridd de løfter det gav ham, da han med tanken på Annika ryddet og brøt land.

Og hvad Annika angår, så er jeg ikke helt sikker på at ikke hennes sjel, da den som en bristende knopp åpnet sig mot lysere sfærer, tok en sving innom Krokåsen med en varm takk for hennes kjærlighets vår, for de lykkelige såvel som for de tunge dager, og kanskje også for de ensomme år der borte på plassen under de høie graner.

Hvem vet?

Fra boka "Hvor skogene suser", av Thv. Kiær.

Utgiver: Austmarka Historielag

Redaksjon og ekspedisjon:
Finn Åberg
Meltzersgt. 3
0257 Oslo
Tlf. 22 44 54 52

Medlemskap koster 50 kr. året.
Betales til
Austmarka Historielag
2224 Austmarka
Postgiro 0814 3552056

Trykt i 270 eksemplarer